

Menneskelig strejke inden for den libidinale økonomis domæne

*“Muligheden for at opretholde både autonomi og et affektivt liv er
en endnu uskrevet historie.”*

Lea Melandri, *Una visceralità indicibile*, 2007.

I 1974 udkom Francois Lyotards overraskende bog *Économie libidinale* (Libidinal økonomi), hvor han angreb marxistiske og freudianske forenklinger og åbnede et nyt perspektiv på forbindelsen mellem begær og kamp. Det der dengang begyndte at smuldre med Deleuze og Guattaris to våbenbøger *L'anti-oedipe* (Anti Ødipus) og *Mille Plateaux* (Tusind plateauer), var feticheringen af bevidstheden som det organ, der skal lede revolutionen. Efterhånden som myten om avantgarden forfalder, opstår en psykosomatisk reorganisering, og konsekvenserne for mellemmenneskelige forhold er brutale og uundgåelige. Som i en omvendt udgave af Menenius Agrippas tale mistede hovedet, med alle dets metaforiske konnotationer, sit privilegium, og den nedre krop kunne finde en ny stemme fuld af begær og frygt. En ny

materialisme kom til live *inde* i folks kroppe. På dette tidspunkt bliver de ansvarlige og hierakiske militante strukturers fiasko åbenlys: Magttørst, mangel på ledelse og utilstrækkeligt sprog til konfliktløsning inden for grupperne afslører umuligheden af at leve og kæmpe i sådanne formationer. I 1973 skrev Gruppo Gramsci i *Una proposta per un diverso modo di fare politica* (Forslag til en anden måde at lave politik): “Det er ikke længere muligt at henvende sig til hinanden fra avantgarde til avantgarde med politiske ‘eksperter’ sekteriske sprog ... og ikke være i stand til at tale konkret om vore erfaringer. For bevidstheden og forståelsen må blive klar gennem erfaringen af ens egen tilstand, ens egne problemer og behov og ikke blot gennem teorier, der beskriver mekanismer.” Sproget, der tjente den traditionelle politiks formål, syntes at have tabt al brugsværdi i munden på disse unge mennesker: Medlemmerne af de militante grupper følte, at de blev “udsagt”, gennemstrømmet af en tale, der ikke forvandlede dem og ikke kunne oversætte deres nye usikre situation. En af begivenhedernes ledende skikkelser beskriver sin fremtrædende position som følger: “Lederen er en, der er overbevist om, at han til alle tider har været revolutionær og kommunist, og han spørger ikke sig selv, hvad den konkrete forvandling af ham selv og de andre indebærer ... Lederen er den, der føler ansvar for at gribe ind og fylde det sproglige rum eller bekræfte sin politiske linje imod de andre, når forsamlingerne ikke forløber, som de skulle – enten fordi en stilhed indfinder sig, eller fordi der udtrykkes visse politiske positioner i strid med den gruppe, han selv er en del af.” I denne simple og kliniske diagnose ser vi grupperne som rum, hvor subjektiv forvandling søges kanaliseret ind i revolutionær effektivitet. Som et resultat af denne proces blev positioneringen blandt gruppernes singulariteter gradvist mere og mere rigid, og for at forblive et sådant påtvang det revolutionære rum sig selv de mest konservative adfærdsmønstre.

Termen “menneskelig strejke” blev skabt for at benævne opstanden mod alt reaktionært, selv – og frem for alt – inden for opstanden selv. Den definerer en form for strejke, der omfatter hele livet og ikke kun dets professionelle side, og som anerkender udbytning inden for alle domæner og ikke kun arbejde. Selve arbejdets idé modificeres, hvis det ses gennem den menneskelige strejkes etiske prisme: Aktiviteter, der fremstår som uskyldige tjenester og kærlige forpligtelser til at holde familien eller parret sammen, afsløres som vulgær udbytning. Den menneskelige strejke er en bevægelse, der potentielt kunne kontaminere enhver, og som angriber fundamentet for det fælles liv. Dens subjekt er ikke proletaren eller fabriksarbejderen, men hvad-som-helst-singulariteten, som vi alle er. Denne bevægelse findes ikke for at afsløre en given gruppe som ekstraordinær eller overlegen, men for at demaskere enhver hvad-som-helst-hed som den åbne hemmelighed, de sociale klasser skjuler.

En definition af menneskelig strejke kan findes i *Tiqqun*, nr. 2: Det er en strejke “uden krav, der i stedet deterritorialiserer agoraen og afslører det ‘ikke-politiske’ som stedet for den implicitte redistribution af ansvarlighed og ubelønnet arbejde”.

Italienske feminismer tilbyder et paradigme for denne slags handling, for de har krævet afskaffelsen af grænserne, der gjorde politik til mændenes territorium. Selvom det politiskes kønslige grænser ikke var tydeligt markerede i halvfjerdsernes Europa, levede de ikke desto mindre videre i en obskur region af det fælles liv som ildevarslende mareridt, der altid bliver til virkelighed. I 1938 skrev Virginia Woolf i *Tre Guineas*: “Vi ser uundgåeligt på foreninger som sammensværgelser, der begraver den private broder, som mange af os har grund til at respektere, og i stedet puster liv i et monstrøst

hankønsvæsen, højrøstet, hårdtslående, barnligt opsat på at markere jordens overflade med kridtstreger, med mystiske grænser hvor mennesker holdes indespærret, stift, adskilt, kunstigt. Hvor han oversmurt med rødt og guld og dekoreret med fjer som en vild gennemgår mystiske ritualer og nyder magtens og herredømmets tvivlsomme glæder, mens vi, hans kvinder, er låst inde i de private hjem uden del i de mange samfund, hvoraf hans samfund er sammensat.” Modstanden mod disse kridtstreger, der allerede var utidssvarende i 1938, men stadig dukkede op under vore fødder selv i det enogtyvende århundrede, uddybede Lia Cigarini og Luisa Muraro i 1992 i en tekst ved navn “Politica e pratica politica” (Politik og politisk praksis): “Vi vil ikke adskille politik og kultur, kærlighed og arbejde, og vi kan ikke finde noget kriterium for at gøre det. En sådan politik, adskilt, ville vi ikke kunne lide, og vi ville ikke vide, hvad vi skulle stille op med den.”

I kernen af denne nødvendighed af en politik, der forvandler liv og kan forvandles af liv, fandtes intet krav mod uretfærdighed, men begæret efter at finde den rette stemme for ens egen krop med henblik på at bekæmpe den dybe fornemmelse af at blive udsagt af en anden, der kan kaldes politisk bugtaleri.

Et citat af Serena i brochuren *Sottosopra* nr. 3 fra 1976 beskriver et ydmygt mirakel, der fandt sted til kvindekongressen i Pinarella: “Der skete mig noget underligt efter den første halvanden dag: Nedenunder de talende, lyttende, grinende hoveder var der kroppe. Hvis jeg talte (og hvor roligt og uden trang til selv-bekræftelse jeg talte foran 200 kvinder!) i min egen jargon, fandt min krop på en eller anden underlig måde ud af at blive til ord.” Hvilket eksempel på mirakuløs transsubstantiation af den menneskelige strejke.

1890: Den menneskelige strejkes fødselsdag

I hendes omfattende forskning i strejken i det nittende århundrede taler Michelle Perrot om fødslen af en art "sentimental strejke" i 1890. 4. maj samme år kan vi i en avis fra Lille ved navn *Le Cri du Travailleur* (Arbejderens Skrig) læse, at "de strejkende ikke gav nogen årsag til deres afbrydelse af arbejdet ... kun at de ønskede at gøre som de andre." I denne type bevægelse begynder unge mennesker og kvinder at spille en meget vigtig rolle, siger Perrot. I en lille landsby kaldet Vienne opmuntrede militante kvinder deres kvindelige kammerater: "Lad os ikke bære denne miserable tilstand længere. Lad os rejse os, lad os kræve vores ret, lad os kæmpe for en mere værdig plads. Lad os vove at sige til vores herrer: Vi er ganske ligesom jer, skabt af kød og knogler, vi bør leve glade og frie gennem vores arbejde." Samme år i en anden lille landsby, Besseges, viser en ung kvinde på 32, Amandine Vernet, sit kald som født leder: "Hun gjorde sig aldrig bemærket før d. 14. maj, hvor hun begyndte at læse en skreven tale højt under et møde med 5000 mennesker i skoven Robiac. Dagen efter at hun havde taget ordet og de følgende dage, holdt hun – nu mere selvsikker af sin succes – slagkraftige og bevægende taler. Hun havde evnen til at få en del af sit publikum til at græde".

I denne type strejke, der af Perrot kaldes en emotionel strejke, er bevægelsen ikke længere begrænset til et specifikt mål: Det er forvandlingen af subjektiviteten, der er på spil. Denne forvandling – og det er det interessante – er på samme tid årsagen til og konsekvensen af strejken. De subjektive, de sociale og de politiske forandringer er viklet tæt sammen, så denne type opstand nødvendigvis vedrører subjekter, hvis sociale identitet er ringe kodificeret, de mennesker Rancière kalder "stedløse" eller de "del-løse". Det er bevægelser, hvor mennesker forenes under sloganet "vi bliver nødt

til at forandre os selv” (Foucault), hvilket betyder, at betingelsernes forandring ikke er det endelige sigte, men et middel til at forandre sin subjektivitet og sine forhold.

Ifølge visse fortolkninger var der komponenter af denne art i ’68-bevægelsen. Unge mennesker og kvinder rejste sig dengang og krævede nye rettigheder, der ikke blot var politiske på en tillært måde, de ændrede også selve betydningen af ordet “politisk”.

Inklusionen af seksualitet som officielt politisk territorium er faktisk symptomatisk for denne forvandling. Seksualitet er ikke virkelig den rigtige term at anvende, fordi den allerede indikerer en kunstigt adskilt del af virkeligheden. Vi bør i stedet tale om rehabiliteringen af begrebet begær og analysere, hvordan nye begær træder ind i den politiske sfære på disse specifikke tidspunkter, under de emotionelle strejker, som vi kalder “menneskelige strejker”.

De feminismer, der ikke søger integration i en verden, udtænkt og udformet af mandlige hovedpersoner, tager del i disse strejker. Vi kan læse om denne afgørende pointe i en kollektiv bog fra 1987 kaldet *Non credere di avere dei diritti* (Tro ikke, du har nogen rettigheder): “Det særlige ved at være kvinde har ikke fundet sin frie udfoldelse ved at etablere sig selv i forhold til de givne modsætninger inden for den sociale krop, men på afsøgningen af modsætningerne, som hver enkelt kvinde erfarede i sig selv, og som ikke havde nogen social form, før denne blev modtaget fra feminin politik. Vi har så at sige selv opfundet de sociale uoverensstemmelser, der gjorde vores frihed nødvendig.” Opfundet betyder her ikke en finden på, men fundet og oversættelsen af de forhold, der afslører deres latente politiske dimension.

Den menneskelige strejkes konsistensplan

“De kalder det kærlighed. Vi kalder det ulønnet arbejde. De kalder det frigiditet. Vi kalder det udeblivelse. Enhver spontan abort er en arbejdsulykke. Homoseksualitet og heteroseksualitet er begge arbejdsbetingelser ... men homoseksualitet er arbejder-nes kontrol med produktionen, ikke arbejdets afskaffelse. Flere smil? Flere penge. Intet vil være så magtfuldt i destruktionen af smilets helende evner. Neuroser, selvmord, afseksualisering: husmoderens arbejdssygdomme.”

– Silvia Federici, *Wages Against Housework*, 1974

“1) Huset, hvor vi udfører størstedelen af vores arbejde (husarbejdet), er atomiseret i flere tusind steder, men det er til stede overalt, i byen, på landet, i bjergene osv.

2) Vi er kontrollerede, og vi er afhængige af flere tusind små chefer og kontrollører: de er vore mænd, fædre, brødre etc., men vi har kun én herre: Staten.

3) Vores naboer, vore kammerater i arbejde og kamp, er ikke fysisk i kontakt med os under arbejdet, som det sker på fabrikken: Men vi kan mødes på steder, som vi kender, hvor vi alle tager hen, når vi kan stjæle noget fritid i løbet af dagen. Og ingen af os er adskilt fra de andre ved kvalifikationer eller professionelle kategorier. Vi udfører alle det samme arbejde.

Hvis vi strejkede, ville vi ikke efterlade ufærdige produkter eller uforarbejdet råmateriale etc.: Ved at nedlægge arbejdet ville vi ikke lamme produktionen, men den daglige reproduktion af arbejderklassen. Dette ville ramme hjertet af det Kapitalistiske

system, da det ville blive en egentlig strejke, selv for dem, der normalt strejker uden os. Men i det øjeblik vi ophører med at garantere overlevelsen af dem, vi er affektivt knyttet til, vil vi også få problemer med fortsat at yde modstand.”

– Koordinering fra Emilia Romagna for lønnet husligt arbejde, Bologna, 1976

“Arbejderen har mulighed for at melde sig ind i en fagforening, at strejke, mødrene er isolerede, låst inde i deres huse, knyttet til deres børn af barmhjertighedens bånd. Vores ulovlige strejker manifesterer sig som et fysisk og mentalt sammenbrud.”

– Adrienne Rich, *Of Woman Born*, 1976

Situationen, hvor det ikke er muligt at skelne mellem liv og arbejde, der tidligere kun angik husmødre, er nu i færd med at generaliseres. En strejke er for de fleste af os ikke mulig at forestille sig, men årsagerne til at vi fortsat lever, som vi gør, og ikke kan gøre oprør mod andre end os selv, skal søges i vores libidinale stofskifte og i den libidinale økonomi, vi bidrager til.

Enhver kamp er blevet en kamp mod en del af os selv, fordi vi altid er delvist medskyldige i de ting, der undertrykker os. Biomagten, som vi lever under, er magten, der ejer vore kroppe, men tillader os retten til at tale.

Ifølge Giorgio Agamben i *La comunità che viene* (Det kommende fællesskab) begyndte industriens kolonisering af fysiologien i 20'erne, og den nåede sit højdepunkt, da fotografiet tillod den massive cirkulation af pornografi. De fremstillede anonyme kroppe var absolut hvad-som-helst og netop derfor generelt attråværdige. Billeder

af rigtige mennesker var for første gang i historien blevet begærsobjekter i stor skala og derfor *objekter*.

Stuart Ewen forklarer ganske godt, hvordan reklamebranchen i halvtredserne, lige efter krigen, kraftigt målretter sig kvinder og unge. Kvinder og børn udgjorde det absolutte flertal af portrætterede kroppe i promiskuøs nærhed af forbrugsgoder. Intimiteten mellem ting og mennesker skaber fra starten alle mulige former for symbolske forstyrrelser. Lige siden har forbruget skabt menneskenes faktiske *livsform* – ikke kun det, der kaldes livsstil. I kvindernes tilfælde er forvirringen og den tvungne sameksistens med objekter inden for begærssfæren – mandligt og kvindeligt begær – tydelig for enhver. Reklamer taler til affekterne og fortæller om et menneskeligt liv, der er forsonet med tingene, hvor objektets fjendtlighed og manglende udtryksfuldhed konstant udslettes af glæden og skønheden, de skal bibringe deres ejere.

Arbejde er aldrig rigtig til stede, og livet har ingen tyngdekraft i reklamen: Objekter har ingen vægt, forbindelsen mellem gestikkens årsag og effekt beherskes af ren fantasi.

De af kapitalismen affødte drømme er dens mest foruroligende produkter, deres særlige visuelle sprog er også kilde til misforståelser mellem beboerne af de mindre udviklede lande og vesterlændingene. Disse drømme opfattes som midler til subjektivering, scener fra livet i menneskenes og tingenes giftige fællesskab. Hvor varen er fraværende, er kroppe tragisk anderledes.

Hvis bragt til sine yderste konsekvenser, fører denne implicitte filosofi til kunstens komplette redundans – og på denne måde

må beskeden, som vi alle kender så godt, og som vi alle modtager hver dag i byernes gader eller fra tv-skærmene, tages alvorligt. Kunstværket er ikke længere det menneskeliggjorte objekt – denne forandring begyndte at finde sted i det nittende århundrede med industrialiseringen af livet generelt. Duchamp forklarede selv readymadens fødsel i 1955 i et interview med James Johnson Sweeny ved at erklære, at han kom til at betragte readymaden som en konsekvens af kunstværkets afmenneskeliggørelse. Opgaven at gøre objekterne udtrykfulde, lydhøre over for menneskelige følelser, der i årtusinder var blevet varetaget af kunstnere, bliver nu i bund og grund udført af kapitalismen via fjernsynet. For det der er på spil i den kapitalistiske verdensanskuelse, er en kontinuerlig produktion af en libidinal økonomi, i hvilken adfærd, udtryk og gestik bidrager til skabelsen af denne nye menneskelige krop.

Den uigenkaldelige antropologiske forvandling i Italien (og andre steder)

“Jeg tror, at denne generation ... af mennesker, der var 15 eller 20 år gamle, da de traf dette [revolutionære] valg mellem 1971 og 1972, som i de følgende år blev en generaliseret proces i fabrikkerne og skolerne, i sognene, i nabolagene, de har undergået en antropologisk forvandling. Jeg kan ikke finde en bedre definition, en uigenkaldelig kulturel modificering af dem selv, som man ikke kan komme tilbage fra, og det er derfor, disse subjekter senere – efter ’79, da alt er ovre – bliver sindssyge, begår selvmord, bliver narkomaner på grund af umuligheden og det utålelige i at blive inkluderet i og tæmmet af systemet.”

Sådan beskriver Nanni Balestrini en form for tragisk menneskelig strejke, der fandt sted i firserne, da ’77-bevægelsen faldt under vægten af en umådelig undertrykkelse.

Fordampningen af revolutionære liv fra landet gør Italien til en nation af forsvundne. Uden behov for et folkemord eller et egentligt diktatur opnåede strammingsstrategien og en smule statsterrorisme dette resultat inden for et par år.

Man burde tage i betragtning, at det, der ikke sker, ikke er en skændsel eller den legitime kilde til vrede mod den anonyme og underkastede befolkning, men er en konsekvens af det, der tidligere *er* sket.

I det politiske rum, hvor Berlusconi trådte frem uden at møde modstand, var det et territorium, hvor enhver opposition var blevet deporteret, siden undertrykkelsen begyndte at påvirke *direkte* på livsformerne, siden folk ikke længere kunne begære på samme måde, fordi den libidinale økonomi, de var en del af, gik bankerot.

Et spørgsmål der stadig ikke tages tilstrækkeligt i betragtning i den militante kontekst, er kampkraftens spørgsmål. Kampkraften, ligesom kærlighedskraften, må beskyttes og regenereres. Det er en ressource, der ikke fornyer sig selv automatisk og har brug for kollektive betingelser for sin skabelse.

Menneskelig strejke kan læses som et ekstremt forsøg på at reappropriere kampkraftens, kærlighedskraftens, livskraftens produktionsmidler. Disse midler er mål i sig selv. De medbringer allerede en ny potentialitet, der gør subjekterne stærkere. Den politiske sfære, hvor denne operation er mulig, er selvfølgelig ikke den, der blev koloniseret af den televiserede biomagt. Det er den, vi kan forudse i Lias Cigarinis ord fra 1976:

“Det fortrængtes tilbagevenden truer alle mine arbejds-, forsknings- og politiske projekter. Truer den dem, eller er det den sande politiske ting i mig selv, som jeg burde støtte og give plads? (...) Stilheden svigtede denne del af mig selv, der begærede at bedrive politik, men den bekræftede noget nyt. Der er sket en forandring, jeg er begyndt at sige fra, men i disse dage har jeg følt, at den affirmative del af mig selv er i færd med at optage al pladsen igen. Jeg overbeviste mig selv om, at den stumme kvinde er den mest frugtbare indvending mod vores politik. Den ikke-politiske graver tunneller, som vi ikke må fylde med jord.”

Claire Fontaine: “Menneskelig strejke inden for den libidinale økonomis domæne” oversat fra “Human Strike within the Field of the Libidinal Economy” (Paris: Pétroleuse Press, 2009).

Oversat af Torsten Andreasen